

ECOUL RASCOALEI DIN 1907 ÎN PRESA GERMANĂ DIN BANAT

TRAIAN RUS
GELU URECHE
ELEONORA CALINCOF

Marea ridicare la luptă a țăranilor din România în primăvara anului 1907 a avut un puternic ecou în rîndul populației din teritoriile românești aflate sub dominația străină la începutul secolului al XX-lea. Acest lucru este explicabil avînd în vedere, pe de o parte, caracterul, intensitatea și amploarea luptei dusă de țăranime pentru libertate, pentru eliberare socială, iar pe de altă parte condițiile economice și social-politice care erau asemănătoare cu ordinea din vechiul regat. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că masele populare, și în special țăranimea română, din aceste străvechi provincii românești, despărțite de patria mamă datorită vitregiei istoriei și răutății celor puternici, legau lupta lor socială de necesitatea eliberării naționale, cu atît mai mult cu cît proprietatea funciară se afla, în marea ei majoritate, în mîna unor moșieri de origine neromână¹.

Evenimentele din România, sub toate aspectele și implicațiile create, au avut, în același timp, ecou și în rîndul opiniei publice neromâne din Transilvania, Bucovina și Banat. Așa se explică, printre altele, atitudinea pe care a avut-o presa maghiară și germană, indiferent de orientare și nuanță, informațiile apărute, detaliate sau succinte de pe pozițiile claselor și categoriilor sociale pe care le reprezentau, referitoare la aspectele cele mai esențiale legate de desfășurarea luptei țăranimii pentru pămînt și o viață mai bună.

În cele ce urmează ne-am propus să evidențiem doar cîteva aspecte referitoare la ecoul pe care răscoala din 1907 l-a avut în coloanele presei germane din Banat, poziția pe care aceasta a manifestat-o față de lupta pentru dreptate socială și libertate dusă de țăranimea din vechiul regat.

Citirea cu atenție a materialelor prezentate permite nu numai specialistului dar și cititorului îndrăgostit de istorie să rețină ca prim aspect teama ce a cuprins autoritățile dualiste în momentul izbucnirii răscoalei țăranilor din 1907. Pentru a preîntîmpina o eventuală ridicare la luptă a propriilor lor țărani, guvernele țărilor vecine României au luat măsuri „pentru apărarea teritoriului de graniță primejduit”.² În articolul „Revoluția în România” apărut în ziarul timișorean „Süd-Ungarische Reform” se subliniază că guvernul maghiar „observă atent evenimentele din România și sînt făcute toate pregătirile militare” pentru „a împiedica o pătrundere” a ideilor răscoalei în monarhia austro-ungară³. Același ziar, în articolul „Mișcări agrare”, își informează cititorii, la 21 martie, că în Bucovina „există teama izbucnirii unor mișcări țăărănești mai mari, care ar putea duce și la o criză de guvern”⁴.

Teama autorităților față de influența răscoalei asupra truditorilor ogoarelor din monarhia bicefală este bine surprinsă și în articolul „Revolta agrară din România“, inserat în coloanele ziarului „Temesvarer Zeitung“. Prima parte a comentariului are ca obiect unele considerațiuni asupra originii poporului român și a desfășurării răscoalei, iar partea a doua constituie un îndemn adresat autorităților de a lua cele mai eficiente măsuri, pentru a împiedica răspîndirea „Jacheriei“ românești în imperiul austro-ungar. „Trebuie totuși să o spunem — menționează autorul articolului — că dacă arde casa vecinului scînteile pot să sară ușor la noi. Bucovina de sud și mijloc este locuită de români, în Transilvania aceștia constituie pînă la 60 de procente din populația regiunii și ei prevalează în Ungaria de sud. Cît de ușor poate să treacă din România la noi o mișcare agrar-anarhistă. Doar s-a arătat deja de data aceasta că Bucovina de sud ar fi fost cît pe-acî să fie implicată în virtej. Astfel sîntem în orice caz foarte viu interesați la o încheiere a revoluției agrare în România ; dar încă și mai mult la aceea ca revenirea ei să fie prevenită prin reforme înțelepte“⁵.

Ziarul „Temesvarer Volksblatt“, după ce reproduce în paginile sale propunerea făcută adunării generale municipale de către primarul Buda-pestei de a înainta un protest împotriva „atrocităților“ din România, că-rora le cad „victimă și supușii statului ungur“, în care să se ceară guver-nului român a lua cele mai drastice măsuri în vederea curmării „situați-urilor anarhice de acolo“, se subliniază că „așa cum dovedesc faptele sînge-roase asemănătoare ce au avut loc în anul 1848—1849 în Transilvania“ ideile răscoalei din România „trec ușor peste granița noastră și ar putea îndemna și în patria noastră elementul din popor predispus la vărsare de sînge și jaf să imite acest exemplu nemilos“⁶.

Neliniștea ce a cuprins autoritățile dualiste în fața ridicării la luptă a țăranilor din România este reflectată și în coloanele ziarului „Neue Temesvarer Zeitung“. În articolul „Din teatrul lumii“, apărut la 28 martie, de pildă, printre altele se arată : „Dintre actualele griji europene, rezolva-rea problemei agrare române este, teritorial și problematic, cea mai apro-piată monarhiei noastre. Incendiul care, pregătît de vreme lungă, a izbuc-nit acolo a ars și arde încă, cu vîlvătăi, în imediata apropiere a graniței noastre și sînt necesare unele eforturi pentru a-l localiza pe teritoriul românesc“.

Autoritățile, așa după cum rezultă din o seamă de materiale, erau conștiente că răscoala din 1907, pe care o consideră ca avînd „caracterul unei revoluții“, constituie, în această măsură, un imbold pentru lupta de eliberare națională a românilor din provinciile aflate sub jug străin, care așteptau acum, cu mai multă încredere, momentul favorabil pentru a se uni cu „Țara“, cu Patria mămă, România. „Se poate în orice caz — opinia autorul unui material apărut în „Der Freimütige“ — ca peste această țară să vină pe neașteptate o catastrofă și statul ungur să cadă în ruină. În acest caz românii pot spera poate că hărțile lor interzise, existente deja acum — care anexează la România întreaga Transilvanie cu comitatele învecinate și sudul Ungariei — să devină realitate. Dacă lor, anume țăranilor români, le va merge mai bine atunci este în orice caz foarte îndoielnic. Situațiunile care au provocat în România revoluțiunea țărănească sigur nu sînt tentate. Dar pe daco-românism un astfel de vis de viitor poate totuși să-l măgu-lească“⁷.

Spații ample din presa germană bănățeană sînt destinate analizei, în unele situații cu lux de amănunte, a cauzelor ce au stat la baza evenimentelor revoluționare din primăvara anului 1907 din România. Cu mici excepții, în comentariile corespondenților de presă se relevă că la baza răscoalei au stat factorul economico-social, lipsa de pămînt a trudititorilor ogoarelor, exploatarea cruntă la care erau supuși, nerezolvarea problemei agrare la cumpăna secolelor XIX și XX. „Tulburările din Moldova — se afirmă într-un articol — sînt cu caracter agrar, ele își au cauza în mizeria populației sătești care este înrobîtă și supță de proprietarii funciari și care nu vede nici o posibilitate de a obține pămînt. Stările din România sînt de pus îndeosebi pe seama situației triste a țăranilor, a căror mică proprietate de pămînt nu este în stare să-i alimenteze nici măcar cu strictul necesar“. În continuare, pentru a evidenția situația precară a țăranilor, se analizează, pe baza datelor „din statistica Ministerului de Finanțe român privind impunerile și impozitele pe anul 1905“, repartizarea vicioasă a fondului funciar între moșieri și țărani. Un număr de 4 171 mari proprietari dețineau 47,53 la sută din totalul terenului cultivabil, la care se adăugau întinse suprafețe de pășune și păduri; 37,66 la sută din aceste terenuri, ce reprezentau suprafețe peste 500 ha., estimate la 3 101 473 ha era în posesia a 1 563 latifundiari; gospodăriile țărănești de pînă la 10 ha, în număr de 1 015 302, dețineau 41,66 la sută, iar cele 38 699 gospodării, cu peste 10 ha, 10,81 la sută din suprafața cultivabilă a țării⁸.

În articolul „Programul românesc“, apărut în „Temesvarer Volksblatt“, se consideră, pe bună dreptate, că nerezolvarea problemei țărănești, în decursul timpului, constituie una din cauzele principale ale ascuțirii contradicțiilor din lumea satelor, ale ridicării la luptă a țăranimii. „Plîngerile țăranilor din România — menționează autorul articolului — sînt vechi și tot atît de vechi încercările care au fost întreprinse de patruzeci de ani de diferite guverne pentru a îmbunătăți soarta nefericiților oameni. Tot ce s-a întreprins pînă acum în această direcție au fost numai mijloace paleative, căci nimeni nu a avut curajul să rezolve problema din temelii. Oamenii de stat români și reprezentanții poporului sînt de cele mai multe ori proprietari de moșii și din motive evidente nu au putut sau nu au vrut să satisfacă unica dorință arzătoare a țăranului; acordarea de teren și pămînt“⁹. Această idee este reluată peste cîteva zile, într-un amplu comentariu, subliniindu-se că „cumplitele crime pe care le comit de decenii marii moșieri români față de țăranime“ și care „sînt răzbunate acum amar și sîngeros“ constituie tot atîtea cauze ale răscoalei¹⁰. Același ziar, într-un articol din 30 martie, remarcă că „neglijențele fatale comise de secole s-au răzbunat înfricoșător și guvernului a trebuit să i se amintească prin semnale sîngeroase și de foc că pînă atunci a admis cu totală liniște sufletească exploatarea și mizeria, chinul foamei și împovărarea rușinoasă a țăranului de către boieri și arendași deși a avut bineînțeles cunoștință și a trebuit să aibă“.

Aceeași poziție au adoptat-o și alte ziare. Astfel, în articolul „Răscoala românească în România“, publicat la 21 martie în coloanele ziarului „Bogsaner Zeitung“ se arată: „Flăcările unei nereglementare, sălbatice lupte de clasă se înalță în România. Cete de țărani străbat țara cu miile, pustiind prin foc. Cam 70% din populația României depinde în meșteșugul ei de agricultură, dar cultivatorii pămîntului nu au pămînt. Abia în 1864 a fost desființată iobăgia în România și în 1880 țăranii aveau de plătit boierilor 107 milioane de franci pentru răscumpărare; astfel au devenit mici pro-

prietari de pământ liberi, dar plini de datorii ; parcelele proprietarilor au trecut cu timpul din nou în posesia boierilor. Și acum țărani deposezați dau friu mincii lor prin răscoală“.

Exploatarea la care era supusă țărănimea este considerată ca una din cauzele principale a ridicării la luptă a locuitorilor satelor și de către cei care, sub tăvălugul răscoalei, s-au refugiat în Banat. „Oamenii noștri, țărani români care țineau la moșie — relatează un arendaș autorităților din Lugoj unde s-a refugiat împreună cu familia — ne-au întâmpinat întotdeauna cu dragoste și respect și n-au întreprins niciodată nimic rău împotriva noastră, după cum cunosc de fapt pe țăranul român doar ca pe un popor foarte blind, extrem de modest. Doar cea mai mare mizerie și nemiloasă exploatare a unor boieri și a arendașilor lipsiți de conștiință au putut aduce acest blind popor pînă la acest grad de revoltă“ ¹¹.

În alte materiale, apărute în presa germană din Banat, se evidențiază caracterul spoliator al sistemului arendării, urmările negative pe care l-a avut asupra lumii satelor, a situației materiale și spirituale a țărănimii, în contrast cu beneficiile pe care le-a adus arendașilor, ceea ce a contribuit la adîncirea contradicțiilor printre cei săraci și bogați. „Boierii, cu mici excepții — se subliniază, cu realism într-un material — nu-și administrează singuri domeniile lor, consumînd în cea mai mare parte în străinătate veniturile latifundiilor. Marii proprietari funciari își predau domeniile unei exploatare jefuitoare, pentru arende excesiv de ridicate“ ¹². O expresie a creșterii vertiginoase a mării arendări la începutul secolului al XX-lea o constituie, în opinia unor comentatori, constituirea marilor arendași în veritabile trusturi, ceea ce le-a permis obținerea de condiții mai avantajoase de arendare și de determinare a țărănimii să accepte condițiile grele puse de ei. „Moșierii însă, pe care-i interesa mai puțin felul lucrării pămîntului cît încasările bănești sigure — observă autorul unui articol — au preferat să predea pămîntul marilor arendași, lăsînd acestora posibilitatea să se descurce după plac cu țăranii prin rearendarea în parcele mici. Sistemul acesta al arendării generale a dus la dezvoltarea de adevărate trusturi arendașesti capitaliste care se interpun cu imensa lor putere bănească între boierii veșnic lipsiți de bani și mici țărani veșnic flămînzi după pămînt, asigurînd unora venituri brute și exploatînd fără limită pe ceilalți“ ¹³. Problema arendașului cu implicațiile asupra raporturilor dintre moșieri, arendași și țărani, este reluată la 3 aprilie 1907, într-un larg comentariu intitulat „Tulburări în România“ apărut în „Lugoscher Zeitung“. În analiza făcută se pleacă de la reîmpărțirea inegală a pămîntului, din acest punct de vedere România fiind comparată cu Anglia. Imensele suprafețe de pămînt deținute de moșieri, care „moștenindu-se din generație în generație cresc la infinit“, sînt arendate „la unul sau mai mulți arendași pe un întreg șir de ani“. Acestea, la rîndul lor, „împart din nou totalul, oricum încă considerabil, sub formă de jugăre la țărani“ care trebuiau să se îngrijească de cultivarea lui în schimbul unei arenzii anuale „stabilite din beneficiu“ de cele „mai multe și jumătate“, ceea ce este „foarte apăsător pentru țăranul sărac“. În continuare se relevă că arendașii fiind interesați „să tragă din pămîntul arendat beneficii“ sînt „pre-dispuși la abuzuri și stoarcere lipsită de scrupule a forței de muncă“. Ca urmare și a acestei situații „țăranul apăsător și exploatat din toate părțile“ a fost nevoit, după părerea autorului, să „recurgă în sfîrșit“ la „legitimă apărare“. Articolul se încheie cu următoarea concluzie : „Noi însă nu pu-

tem trage bună învățătură din întâmplările de dincolo de stîlpul de hotar, că toate cuceririle și victoriile naționale răsunătoare nu sînt nimic dacă politica economică nu a realizat înainte o bază trainică, dacă în loc de bunăstare populația săracă nu mai găsește pîine în patria iubită și trebuie să se strămute departe pentru a primi asemenea pîine. Asemenea situații trebuie întotdeauna să ducă mai devreme sau mai tîrziu la catastrofă“.

În comentariile apărute în presa germană din Banat se relevă totodată că răscoalele țărănești din primăvara lui 1907 au fost îndreptate împotriva moșierilor și marilor arendași fără să se țină seama de originea lor etnică sau confesiune. În articolul „Pirjolul în România“, în care se analizează rolul și locul evreilor în societatea românească, printre altele se arată că „în România nu este vorba, din partea țăranilor, de o mișcare antisemită“; sătenii „fiind exploatați la sînge“ s-au „ridicat contra schingiunitorilor lor, boierii latifundiați“¹⁴. Această idee este evidențiată, la 30 martie, și în coloanele ziarului „Neue Temesvarer Zeitung“, subliniindu-se că „revolta țărănească nu este în nici un caz o extremă antisemită“, fiind „îndreptată în egală măsură împotriva creștinilor și evreilor“, a „lorzilor pămîntului, români ca și contra arendașilor“. Corespondentul ziarului „Südungarische Reform“ își informa cititorii, la 31 martie 1907, că „poporul își manifestă furia numai împotriva boierilor“. Se desprinde concluzia, din marea majoritate a articolelor, că obiectivul principal al luptei țărănimii în 1907 era pămîntul acaparat de boieri și arendași, în decursul vremii, fără să se facă vreo deosebire între exploatare după criteriile naționale și religioase. Caracterul evenimentelor din 1907, în jurul cărora s-a polarizat întreaga viață politică și socială a țării, este evidențiat de scrisoarea trimisă de secretarul particular al regelui Carol la 2 aprilie lui Sidney Whitman, de la marele ziar englez „Daily Mail“, specificîndu-se că răscoala nu a avut „de loc caracter antisemit“, ci „este în esența ei de un caracter agrar“ și „s-a răspîndit peste întreaga țară ca un uragan“¹⁵.

Cele mai multe materiale apărute în presă, în perioada martie—aprilie 1907, sînt destinate izbucnirii, desfășurării și formelor de luptă ale țărănimii. Urmărirea cu atenție a acestor știri, permit să ne facem o imagine clară asupra etapelor desfășurării răscoalei, începînd cu frământările țărănești din februarie din nordul Moldovei și continuînd cu lupta deschisă împotriva moșierilor și arendașilor în luna martie dusă de țăranii din județele Moldovei și ale Munteniei, cînd „mișcările țărănești cîștigă din teren“¹⁶. Răscoala, după cum ne demonstrează datele oferite de corespondenții ziarelor bănățene aflați în primăvara anului 1907 în cele mai fierbinți zone ale țării, a antrenat în mersul ei furtunos, de la un capăt la altul, țărănimea din aproape toate așezările rurale din România. Știri de genul acestora: „De aproximativ o săptămînă întreaga parte superioară a Moldovei este scena a mari frământări țărănești, care la început au părut să aibă un caracter trecător, iar acum au degenerat în adevărate revolte“; „Răscoala s-a extins și în districtul Roman“; „Mișcarea, care a cuprins întreaga Valahie, ia mereu dimensiuni mai mari“; „Țăranii întregii văi a Prutului, începînd de la Bivolari, sînt în răscoală“; „În Țara Românească (Muntenia) persistă încă cele mai grave agitații, îndeosebi districtele Dolj, Olt, Romanași, Mehedinți sînt afectate de aceasta“; „Numeroase curți arendașesti și boierești au fost devastate“¹⁷ au apărut zilnic din presa germană din Banat. Desigur că publicului bănățean i s-au prezentat și unele știri care denaturau realitatea, în special în ceea ce privește atitu-

dinea țăranimii față de cei bogați. Aceste date de obicei provin din relațiile moșierilor și arendașilor refugiați în centrele județene, în orașele mari sau peste graniță. În cele mai multe cazuri însă știrile transmise de corespondenții de presă, comentariile pe marginea evenimentului din România sînt reale, reflectînd intensitatea răscoalei, combativitatea acțiunilor țărănești purtate împotriva exploatatorilor. Multe știri se referă la formele manifestărilor țărănești, începînd cu alcătuirea de petiții care înainte de a fi trimise autorităților au fost discutate „în adunări în care s-a pretins împărțirea pămînturilor“, și terminînd cu atacarea și incendierea conacelor boierești și arendășești, subliniindu-se că „aproape nici un sat și nici o moșie nu sînt întregi“. În articolul „Tulburări țărănești în România“ apărut la 23 martie în ziarul „Südungarische Reform“, printre altele, se afirmă : „Patru sute de țărani din comunele Hăbănești, Strunga, Crivești și Brătulești, districtul Roman, amenință pe arendași. Moșierul Lupaschen a fost forțat să părăsească satul Brătulești. Ieri a apărut un număr mare de țărani la arendașul S. Herschovici din Roznov și au cerut o scădere a prețurilor la pămînt“. Autorul articolului „Revoluția din România“, apărut în același ziar la 3 aprilie, comentînd acțiunile țăranilor din județul Dolj nota : „În acest district au fost incendiate de către țărani curțile și conacele boierești, ale lui Carol Phérékide, Moravenco, Ioan Tănăsescu și hambarele prințului Stirbei în Băilești. La Tamburești și Predești au avut loc mari incendii“. Ziarul „Temesvarer Volksblatt“ din 29 martie, referindu-se la intensitatea răscoalei, remarcă că „proprietatea regelui care formează moșia Segarcea la Craiova a fost complet devastată ; toate clădirile gospodărești sînt în flăcări“.

Faptul că în timpul acțiunilor îndreptate împotriva exploatatorilor, indiferent de origine etnică, țăranii constituiți în multe cazuri în grupuri mari, formate din răsculați din mai multe sate, urmăreau impunerea unor condiții mai omenești de muncă, precum și ca o expresie a setei lor de pămînt, și distrugerea unor bunuri ale celor bogați, realizate din exploatarea trudiților ogoarelor, i-a determinat pe unii observatori să compare lupta țăranilor din România cu marea răscoală din Transilvania condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Numeroase știri apărute în presa germană din Banat se referă, încă din primele zile ale răscoalei, la încercarea țăranilor de a pătrunde cu forța în diferite orașe din Moldova și Muntenia, în special în reședințele de județ unde s-au refugiat mulți moșieri, în scopul de a determina pe aceștia și pe reprezentanții autorităților să le satisfacă doleanțele legate de învoielile agricole, de îmbunătățirea situației lor materiale. Primele acțiuni de acest gen, semnalate de presa germană, se referă la orașele din Moldova. „Ca urmare a agitațiilor ce s-au făcut de un timp în ținuturile Moldovei superioare din vecinătatea Basarabiei — se evidențiază în articolul „Tulburările din România“ — au apărut ieri mai multe sute de țărani din împrejurimile Botoșanilor în oraș și au început să pustiască un număr de case și prăvălii“¹⁸. În ciuda măsurilor de siguranță luate de autorități, țăranii, constituiți de obicei în impresionante coloane de răsculați, au continuat să atace, uneori cu succes, orașele reședință de județ și alte târguri din Moldova și Muntenia. „Două mii de țărani — se precizează la 29 martie 1907 în ziarul „Südungarische Reform“ — respinși de armată la Galați, se îndreaptă în marș înspre oraș. În cercul de aici a izbucnit o puternică panică. Proprietarii se refugiază luînd cu sine toate bunurile de preț mobile“. În unele cazuri s-a ajuns, cu ocazia atacării orașelor, la cioc-

niri singeroase cu armata. Iată cum este descrisă, de același ziar la 28 martie, încercarea țăranilor răsculați de a pătrunde în Galați. „La barieră se află numai un post militar slab; acesta a fost depășit imediat la primul atac și de acum a devenit liberă pentru răzvrătiți și accesul în oraș. La amenințarea pătrunderii răzvrătiților, trei batalioane de infanterie, sub conducerea unui colonel s-au grăbit încoace în pas de asalt, cu baioneta la armă și se aruncă împotriva acestora. S-a ajuns la o curată luptă cu focuri. În sfârșit, răzvrătiții au fost bătuți și au fugit din fața trupelor, ce îi urmărea. La ora 4 dimineața răzvrătiții s-au întors întăriți. S-a ajuns din nou la o luptă violentă cu focurile. Mulțimea a fost respinsă și își reia atacul ei la ora 8 înainte de masă. S-a ajuns la o luptă de jumătate de oră. Ultimul atac, de la ora 11, a fost cel mai îndrjit. Când se porni artileria, răzvrătiții au fugit. Pierderile au fost de ambele părți serioase“.

De o deosebită importanță pentru cunoașterea formelor de acțiune ale țărănimii, a încercării ei de a se organiza mai bine în lupta dusă împotriva exploatatorilor, o constituie știrile referitoare la intenția miilor de răsculați, constituiți în impresionante coloane, de a pătrunde în București. „*Temesvarer Volksblatt*“ relatînd acest aspect, făcea la 27 martie, următoarea constatare : „În apropiere de capitală s-a ajuns ieri la o îngrozitoare vârsare de sînge. Aproximativ 20 000 de țărani au plecat în marș în spre București. La Vlașca s-a opus armata. Salvele infanteriei nu au folosit la nimic. În timp ce țărănimea a străpuns linia militarilor, se porni în marș artileria și s-a tras asupra țăranilor cu tunuri“. Delegația de țărani trimisă de răsculați la Palatul Justiției, conștientă de forța ce o reprezintă țărănimea, a arătat printre altele : „Noi țărani sintem destul de numeroși prezenți în jurul Bucureștiului pentru a cuprinde Ministerul de Interne dacă ni se refuză pămîntul“¹⁹. Cu toate că membrii delegației au fost arestați și s-a dispus ca cei peste 15 000 soldați să intensifice paza Capitalei, întregul oraș a intrat în panică, după cum rezultă din articolul „Revoluția în România“ în care se arată : „În cercurile guvernamentale domină o panică uriașă, mulți locuitori se refugiază din capitală. În împrejurimile orașului este cantonată o armată de 10 000 oameni sub comanda unui general ; în interiorul orașului este, de asemenea, concentrată o forță armată constînd din 6 000 oameni sub comanda unui general. Conform știrilor, din împrejurimile Bucureștiului țărani înarmați înaintează din toate părțile împotriva capitalei“²⁰.

Deși în număr mic, știrile apărute în ziarele germane din Banat atestă sprijinul pe care răsculații l-au primit din partea muncitorilor, intelectualilor și a altor categorii sociale. În acest sens, opinia publică bănățeană este informată, de exemplu, despre acțiunea comună a celor „3 000 de țărani și muncitori portuari“ care „au încercat să ia cu asalt bariera de la Galați“²¹, solidaritatea muncitorilor cu lupta țăranilor, participarea directă a acestora la răscoală în unele județe din Moldova și Valea Prahovei, rolul pe care l-au avut „socialiștii români în ridicarea la luptă a țărănimii“, influența lor „devenind vizibilă la aceste tulburări țărănești“²². De asemenea, se evidențiază rolul și prezența învățătorilor la răscoală, atitudinea studenților și elevilor față de lupta țărănimii pentru pămînt și o viață mai bună, activitatea desfășurată de Nicolae Iorga și alți reprezentanți de frunte ai intelectualității din țara noastră pentru sprijinirea cauzei drepte a țăranilor²³.

Ample comentarii au fost dedicate măsurilor întreprinse de guvern și autorități pentru înăbușirea în sînge a răscoalei. Spații largi au fost

afectate, de pildă, demisionării guvernului prezidat de Gh. Gr. Cantacuzino, incapabil să înăbușe răscoala, formării noului cabinet sub prezidența lui D. A. Sturza, cu I. I. Brătianu ministru de interne și Al. Averescu la Ministerul de Război, acordului intervenit între conservatori și liberali în contextul creșterii în intensitate și amploare a mișcărilor țărănești din primăvara lui 1907. „Noul prim-ministru Sturza — se arată în articolele „Evenimentele din România” — s-a prezentat ieri în Cameră și Senat. Sub influența înfricoșătoarelor evenimente din regat, toate partidele s-au unit: liberalii care acum stăpinesc, junimiștii și conservatorii, pentru a pune capăt stării disperate”. De asemenea, se relevă angajamentul luat de cele două partide „istorice” în fața Parlamentului de a se sprijini în acțiunea de reprimare a răscoalei. „În cuvinte calde — se arată în același comentariu — Sturza a apelat la conservatori să acorde guvernului liberal, în prezentele condiții, sprijinul lor. Vechii miniștrii Take Ionescu și Jean Lahovary, ca și fostul ministru Carp au acceptat să acorde guvernului sprijinul lor spre binele patriei. Primul ministru Sturza și-a exprimat adânc emoționat recunoștința și le strânse mâna. Aplauze furtunoase au însoțit această scenă care a stîrnit o adîncă emoție”²⁴. Peste două zile, ziarul timișorean face referiri la conținutul mesajului regal, citit de președintele Consiliului de Miniștri la deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare. Se insistă pe acea parte din mesaj în care se arată că „atunci cînd patria se găsește într-o situație dificilă, toți fiii națiunii uită divergențele pentru a se uni în îndeplinirea datoriilor față de patrie”. „Neue Temesvarer Zeitung”, de asemenea, se referă, la 30 martie, la manifestul regelui Carol în care „este revărsat un întreg corn al abundenței de măsuri prin care să fie ajutați țărani”. Autorul articolului consideră că pentru ca măsurile preconizate în mesajul regal „să nu rămînă fraze goale, pentru ca dorința să devină cu adevărat faptă” trebuie ca noul guvern să le aplice grabnic în practică. „Mizeria și presiunea împrejurărilor — conchide autorul — au smuls prin luptă guvernului aceste promisiuni; acum nu trebuie să se întîmple să cadă din nou uitării, chiar dacă primejdia momentană ar trece”.

În alte materiale se fac referiri la proclamația către soldați dată în numele noului guvern, mobilizarea rezerviștilor, dislocarea trupelor în întreaga țară, proclamarea stării de asediu „peste toate localitățile în care aceasta s-ar dovedi necesară pentru restabilirea liniștei” etc.²⁵.

Cele mai multe materiale apărute în presa germană din Banat se ocupă de reprimarea răscoalei, prin folosirea celor mai violente și sîngeroase forme, care s-au soldat cu uciderea a mii de țărani. Noul guvern liberal, avînd asentimentul celorlalte partide politice burghezo-mosieresti, a trimis trupe numeroase împotriva țăranilor răsculați. Ministrul de război, așa după cum rezultă dintr-un articol apărut la 3 aprilie în „Luzgoscher Zeitung”, a ordonat comandanților ca „la încăerarea cu țăranii” să „se tragă fără altă formalitate”. Între armată și țăranii constituiți în grupe masive s-a ajuns la ciocniri violente, soldate cu victime și răniți. La început, știrile sînt lapidare, prezentînd ciocnirile sporadice, cărora le-au căzut victime un număr mic de țărani. „La Huși — arată la 27 martie corespondentul de la București al ziarului „Neue Temesvarer Zeitung” — a urmat un conflict între armată și țăranii. Armata a tras o salvă de foc. Patru țărani au fost omorîți, doi răniți”.

Pe măsură ce reprimarea răscoalei a luat un caracter brutal, comentariile și știrile apărute în presă sînt mai ample, uneori cu lux de amănunte, cititorii putîndu-și face o imagine clară asupra înăbușirii în sînge

a amplei ridicări revoluționare a țăranilor din primăvara anului 1907. „În districtul Vlașca — precizează autorul articolului „Situația din România“ apărut, la 27 martie, în „Südungarische Reform“ — s-a ajuns la un conflict violent între țăranii revoluționari și armată, care a făcut uz de arme; 400 de morți și numeroși răniți acoperă cimpul de luptă“.

De asemenea, se prezintă numeroase episoade în care, cu prilejul confruntării directe între trupe și țărani, s-au folosit tunurile și ca urmare rîndurile răsculaților au fost secerate cu o deosebită cruzime. Într-un comunicat, apărut la 30 martie, în „Temesvarer Volksblatt“, se sublinia: „Artileria a bombardat în sfîrșit cele trei comune. Au fost mulți morți și răniți. În apropiere de Craiova s-a ajuns la o ciocnire înfricoșătoare între circa 10 000 țărani și armată. A trebuit să se tragă cu tunuri în țărani. Mai multe sute de țărani ar fi fost uciși“. La 31 martie, același ziar, în articolul „Luptele de artilerie cu răsculații“, face referiri la „Luptele aprige“ între armă și trupe în apropierea Giurgiului, soldate cu bombardarea de către artilerie a localităților Vieru, Odivoaia și Stănești, la înfruntarea între trupe și cei peste 10 000 de răsculați în apropiere de Băilești, unde „s-a tras și cu tunuri“ și „au existat mai multe sute de morți“.

Evenimentele de la Giurgiu și Băilești sînt comentate și în coloanele ziarelor „Südungarische Reform“ și „Neue Temesvarer Zeitung“. În materialul intitulat sugestiv „Cele mai mari știri înfricoșătoare“, printre altele, se arată: „În apropiere de Giurgiu au avut loc lupte intense între răsculați și armată. Șase batalioane de infanterie, patru escadroane de cavalerie și o baterie cu șase tunuri s-au pus împotriva răsculaților. Artileria a bombardat în cele din urmă cele trei sate. Au fost mulți morți și răniți. În apropierea Craiovei s-a ajuns la o ciocnire înfricoșătoare între 10 000 de țărani și armată. Asupra țăranilor a trebuit să se tragă cu tunurile. Mai multe sute de țărani ar fi fost omorîți“²⁶. Articolul „Din România“, pe un ton reținut, face următoarea precizare referitoare la bombardarea satelor din jurul orașului Giurgiu: „Conform dispozițiilor comandamentului general din București, artileria a primit acum ordinul să tragă în satele insurgenților cu șrapnele arzătoare (brennschrapnels). Canonada a durat cîteva ore. Satele sînt acum complet prefăcute în cenușă, locuitorii morți“²⁷.

Știri apărute la începutul lui aprilie 1907 sînt în număr din ce în ce mai mic, referindu-se, în cele mai multe cazuri, la instaurarea „liniștei“ în întreaga țară. „Cum se comunică din București — afirmă un comunicat — în România începe să revină din nou liniște. Desigur cu prețul a uriașe jertfe singeroase. Armata a primit cele mai severe ordine să reprime răscoala și a urmat aceste ordine, pentru aceasta stau martori numeroșii morți din ultimele zile. În Moldova totul este liniștit, în ținuturile dunărene totuși s-a ajuns ieri și alaltăieri din nou la ciocniri între țărani și armată. Împrejurimile Bucureștiului, unde s-au adunat mai multe grupuri de țărani, au fost curățate de către militari“²⁸.

La 4 aprilie a apărut în „Südungarische Reform“ un amplu comentariu intitulat „Revoluția în România. Îmbunătățirea situației“ în care, printre altele, se arată: „Situația în Moldova se îmbunătățește încontinuu. În Valea Trotușului, unde răscoala a izbucnit la 15 martie, a început calmarea. Și în fostele focare de agitație domină pacea, totuși trupele sînt în stare de alarmă. În Valahia unde situația a fost foarte gravă, îndeosebi în județele Teleorman, Vlașca și Olt, situația s-a îmbunătățit simțitor... În județele Brăila, Muscel, Vilcea, Gorj, Ialomița și Ilfov domină pacea.

Pretutindeni unde s-a ajuns la dezordine revolta a fost reprimată“. „Ungarische Weisskirchner Volksblatt“ își anunță cititorii la 7 aprilie că „tulburările din România scad în intensitate“, în majoritatea zonelor „liniștea a fost complet restabilită“, iar țăranii sînt nevoiți să „încheie cu moșierii și arendașii tratative de împăcare“.

Desigur că și după această dată știri referitoare la situația din România au continuat să apară în presa germană din Banat. În cele mai multe cazuri, ele se referă la măsurile luate de guvern imediat după înăbușirea în sînge a răscoalei din 1907 și la poziția pe care partidele și fracțiunile politice din România au adoptat-o față de chestiunea agrară. Opinia publică din provinciile românești subjugate, unde din cauza repartiției anacronice a fondului funciar între moșieri și truditorii ogoarelor la începutul secolului al XX-lea a avut loc un șir larg de mișcări la sate, care reflectau năzuințele țăranilor pentru pămînt, au continuat să urmărească cu atenție frământările din viața social-politică a României determinate de problema agrară.

- ¹ Conform datelor oferite de statisticile maghiare, la începutul secolului al XX-lea situația pentru cele 16 comitate din Transilvania, se prezintă astfel : dintre proprietari cu peste 100 jugăre, 72,1 la sută erau maghiari, 7 la sută germani și 20,9 la sută români ; 84,1 la sută din suprafața moșilor cu peste 100 jugăre aparțineau moșierilor maghiari, 5,1 la sută celor germani și 10,8 la sută proprietarilor români (Tokaji, László, Eladó, Ország, — Cluj, 1913. p. 17 și anexa IV). Din o statistică oficială, extrasă din arhivele din Budapesta, nevalorificată până în prezent, rezultă că cei 555 proprietari români cu peste 100 jugăre, din comitatele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș dețineau o suprafață în întindere de 207 393,95 jugăre. Dacă ne referim, de pildă, la comitatul Timiș situația este următoarea : 22 proprietari români posedau o suprafață de 6 408,05 jugăre, din care 14 moșieri suprafețe între 100—200 jugăre, estimate la 1 817,04 jugăre, 2 între 200—300 jugăre, în întindere de 403,13 jugăre, 3 între 300—500 jugăre, cu 1 027,13, 1 între 500—1 000 jugăre cu 676,13 jugăre, 2 între 1 000—2 000 jugăre în întindere de 2 485,10 jugăre (Arhivele Statului București, Microfilme din R. P. Ungară, rola 34, cadrul 673).
- ² Südungarn, an 15, nr. 26. 31 martie 1907 ; Temesvarer Zeitung, an 56, nr. 73, 29 martie 1907.
- ³ Südungarische Reform, an. 19. nr. 74, 30 martie 1907. În același timp, apar știri cu privire la teama manifestată de autoritățile din statele sud-dunărene față de influența răscoalei din 1907 în această zonă. În articolul „Răscoala țărănească din România“, apărut în „Ungarische — Weisskirchner Volksblatt“ din 31 martie 1907, se arată că guvernul bulgar „a pus în vedere comandanților de armată de la granița româno-bulgară să fie pregătiți pentru orice eventualitate“.
- ⁴ Idem, 21 martie 1907 ; Der Freimütige, an XXII, nr. 14, 6 aprilie 1907.
- ⁵ Temesvarer Zeitung, an 56, nr. 76, 1 aprilie 1907.
- ⁶ Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 71, 27 martie 1907.
- ⁷ Der Freimütige, an XXII, nr. 15, 13 aprilie 1907.
- ⁸ Südungarische Reform, an 19, nr. 70, din 24 martie 1907. Autorul articolului a folosit, în unele cazuri, în mod superficial datele statistice din 1905. În realitate, situația se prezenta astfel : cei aproximativ 4 170 moșieri, cu peste 100 ha, dețineau peste 3 810 000 ha teren arabil, ceea ce reprezintă 57,4% din suprafața agro-silvică a țării ; aproape 921 000 proprietăți țărănești, până la 10 ha, nu aveau decît aproximativ 3 153 000 ha (34,2%), restul terenului aparținînd elementelor înstărite din lumea satelor cu proprietăți între 10 și 15 ha. Dintre țărani cu proprietate sub 10 ha, doar 176 375 dețineau de la 5 la 10 ha, majoritatea posedînd suprafețe pînă la 5 ha ; circa 300 000 capi de familie erau lipsiți complet de pămînt (Istoria României, compendiu, 1969, p. 388).
- ⁹ Temesvarer Volksblatt, an VI, nr. 68, 22 martie 1907.
- ¹⁰ Idem, nr. 71, 27 martie 1907.
- ¹¹ Lugoscher Zeitung, an III, nr. 27, 3 aprilie 1907.
- ¹² Südungarische Reform, an 19, nr. 70, 20 martie 1907.
- ¹³ Neue Temesvárer Zeitung, an 40, nr. 70, 24 martie 1907.
- ¹⁴ Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 69.
- ¹⁵ Drapelul (Lugoj), an 7, nr. 39, 3 aprilie 1907.
- ¹⁶ Südungarische Reform, an 19, nr. 67 și 69, 21 și 23 martie 1907.
- ¹⁷ Idem, nr. 76, 3 aprilie 1907 ; „Temesvárer Volksblatt“, an VI, nr. 68, 22 martie 1907.
- ¹⁸ Ungarische — Weisskirchner Volksblatt, an 12, nr. 12, 24 martie 1907.
- ¹⁹ Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 74, 30 martie 1907.
- ²⁰ Temesvárer Zeitung, nr. 72, 28 martie 1907.
- ²¹ Südungarische Reform, an 19, nr. 72, 28 martie 1907.
- ²² Neue Temesvárer Zeitung, an 40, nr. 74, 30 martie 1907.
- ²³ „Studentii din Iași au răspîndit manifeste cu conținutul „Români ! Atenție ! Înarmați-vă !“ (Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 71, 27 martie 1907) ; „Cu participarea mai multor profesori universitari a avut loc ieri o demonstrație studentească care totuși a fost reprimată la timp. În cercurile liberale domină indignarea în legătură cu participarea profesorilor la demonstrație“ (Südungarische Reform, an 19, nr. 68, 22 martie 1907) ; „În urma intervenției guvernelor externe, în special ale Angliei și Americii, guvernul român s-a decis, în sfîrșit, pentru o hotărîre energetică. Conducătorii mișcării rebele din Iași și Botoșani, profesorul Iorga și Lukas

și prefectul Păsescu au fost suspendați din funcțiile lor și amenințați că vor fi arestați în cazul continuării agitațiilor lor" (Neue Temesvárer Zeitung, an 40, nr. 70, 24 martie 1907 ; Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 69, 23 martie 1907) ; „A avut loc miercuri o mare întrunire în București în sala „Dacia“. D. Cantacuzino a vorbit aici cu durere despre singele românesc ce a curs în Moldova și a cerut măsuri contra oprimării bieților săteni prin arendări... Profesorul N. Iorga respinge ovațiile ce i se fac, spunînd că este vorba de un prohod, căci țărani români au fost împușcați" (Drapelul, Lugoj, an 7, nr. 29, 10 martie 1907).

²⁴ Südungarische Reform, an 19, nr. 73, 29 martie 1907.

²⁵ Neue Temesvárer Zeitung, an 40, nr. 75, 31 martie 1907.

²⁶ Südungarische Reform, an 19, nr. 75, 31 martie 1907.

²⁷ Temesvárer Volksblatt, an VI, nr. 74, 30 martie 1907.

²⁸ Ideni, nr. 75, 2 aprilie 1907.